УДК: 351.773:336.61

РИНОК МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ: РОЛЬ ДЕРЖАВИ У ФІНАНСУВАННІ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

З. О. Надюк,
кандидат наук з державного управління,
доцент, докторант ,
Класичний приватний університет, м. Запоріжжя

У статті проаналізована сучасна державна політика щодо фінансування системи охорони здоров'я в Україні. Визначено основні напрями оптимізації фінансування системи охорони здоров`я і їх вплив на ринок медичних послуг.

Current state policy concerning the financing of the healthcare system in Ukraine is analyzed in the article. Main directions of optimization of the healthcare system financing in Ukraine and their influence on medical services market are defined.

ВСТУП

Потреба національної системи охорони здоров'я у реорганізації сьогодні вже ні у кого не викликає сумніву. І в першу чергу це стосується такого важливого аспекту як фінансування охорони здоров'я. Система бюджетного фінансування системи охорони здоров'я вже не може без адекватного реформування забезпечити гарантовану державою безплатну медичну допомогу. Практика фінансування сфери охорони здоров'я за залишковим принципом повинна "канути в лету". Роль держави у фінансуванні системи охорони здоров'я в умовах переходу до ринкових механізмів її функціонування потребує переосмислення і розробки адекватних сучасній ситуації напрямів розвитку регулювання системи в цілому та всіх її компонентів зокрема. Першочерговою функцією сучасної держави повинно стати забезпечення надійного фінансово-економічного регулювання і контролю, створення законодавчих умов, які орієнтують суспільство на розвиток ринкової інфраструктури і заохочення самоорганізації.

Проблеми державного управління системою охорони здоров'я вивчають М.М. Білинська, Ю.В. Вороненко, З.С. Гладун, Л.І. Жаліло, В.І. Журавель, В.М. Лєхан, В.Ф. Москаленко, Н.Р. Нижник, Т.В. Педченко, В.М. Пономаренко, Я.Ф. Радиш, А.М. Сердюк, І.М. Солоненко та ін. [1, 2, 12, 13, 16].

Удосконаленню фінансового забезпечення та використання ресурсів у сфері охорони здоров`я присвячені праці багатьох вітчизняних та зарубіжних авторів: О.Є. Вашева, Б.О. Волоса, О.В. Галацана, О.М. Голяченко, А. Діксона, В.І. Євсеєва, О.А. Євтушенко, М.П. Жданової, В.І. Журавля, Т.М. Камінської, Д.В. Карамишева, Є.М. Кисельова, О. Ковжарової, О.Ю. Косих, Д. Кутцина, В.М. Лєхан, Е. Мосіалоса, А.С. Немченко, Т.В. Педченка, А.В. Підаєва, В.М. Пономаренка, Я.Ф. Радиша, В.М. Рудого, Дж. Фігейраса, В.Г. Черненка та ін. [3—11, 14, 19, 20].

ПОСТАНОВКА ЗАВДАНЬ

— проаналізувати сучасну державну політику щодо фінансування системи охорони здоров'я в Україні;

— визначити основні напрями оптимізації фінансування системи охорони здоров'я і їх вплив на ринок медичних послуг.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Основним джерелом фінансування державних лікувально-профілактичних закладів, національних цільових програм і централізованих заходів Міністерства охорони здоров'я України є державний бюджет. Проте склалася ситуація, що фінансові кошти, передбачені Міністерству охорони здоров`я України, не відображають реальних потреб галузі, а визначаються економічними можливостями країни.

Дані про видатки на охорону здоров'я у розрізі всіх видатків зведеного бюджету України наведені у табл. 1.

Якщо проаналізувати видатки зведеного бюджету за останні 5 років, то хоча і спостерігається зрос-

Таблиця 1. Структура видатків зведеного бюджету України [18, с.47]

Видатки	2002	2003	2004	2005	2006*	Приріст %
Загальнодержавні функції	8588,8	100017,9	12302,4	15480,9	19891,7	231,6
Оборона	3536,4	5279,6	6185,8	6041,0	6400,9	181,0
Громадський порядок, безпека та судова влада	5040,4	5843,7	7875,9	10226,8	12718,8	252,3
Економічна діяльність	7200,9	12215,5	18703,8	19115,1	27341,2	379,7
Охорона навколишнього природного середовища	661,6	920,9	1183,3	1252,5	1636,6	247,4
Житлово-комунальне господарство	1407,6	1823,3	2665,3	3914,2	8024,1	570,1
Охорона здоров`я	7537,9	9708,2	12159,4	15476,5	19737,8	261,8
Духовний та фізичний розвиток	1417,9	2052,5	2695,9	3449,8	4328,4	305,3
Освіта	12269,0	14977,7	18333,2	26801,8	33785,0	275,4
Соціальний захист та соціальне забезпечення	12643,9	12953,2	19310,5	39940,2	41419,9	327,6
Кредитування за вирахуванням погашення	-	-	1122,9	290,7	228,0	- 492,5
Усього	60318,9	75792,5	102538,4	141989,5	175512,4	290,9

* - попередні дані

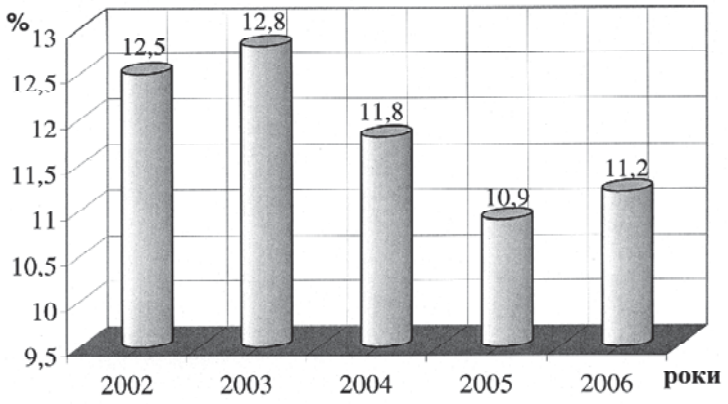

Рис. 1. Відносний показник видатків на охорону здоров'я зведеного бюджету України за період 2002—2006 рр. [18, с. 47]

тання в абсолютних цифрах видатків на охорону здоров'я, проте аналіз відносного показника, а саме частки у загальнодержавних видатках (рис. 1), засвідчує загалом негативну динаміку цього процесу (від 12,5% у 2002 р. до 11,2% у 2006 р.).

Д.В. Карамишев [8], посилаючись на "Інформаційні та додаткові матеріали для учасників парламентських слухань 5 липня 2005 р." [15], вказує такі показники обсягів видатків на охорону здоров'я (табл. 2).

Незважаючи на позитивну динаміку зростання обсягів бюджетного фінансування в абсолютних цифрах, питома вага витрат на охорону здоров'я у видатках зведеного бюджету зменшилася. Відсоток обсягу витрат на охорону здоров'я у відношенні до ВВП є низьким (3,2% у 2005 р.) і не відповідає рекомендаціям Всесвітньої організації охорони здоров'я (не менше 5%) для національних систем охорони здоров'я. Для забезпечення існування системи охорони здоров'я на мінімальному функціональному рівні без забезпечення подальшого її розвитку і вдосконалення необхідним є щонайменше 5%-ний рівень обсягу витрат на охорону здоров'я у відношенні до ВВП. Для порівняння: у країнах Європейського регіону — 6,5%, у країнах Європейського Союзу — 8,7%, у Канаді — 10%, у США — 14%.

Таблиця 2. Видатки на охорону здоров`я у 2001—2005 рр.

Показник	2001	2002	2003	2004	2005
Обсяг видатків, млрд. грн.	5,4	6,5	8,5	9,4	12,9
% від ВВП	2,7	2,9	3,2	2,8	3,2

На фінансовий стан системи охорони здоров'я в цілому впливає стан економіки країни, показник інфляції і цін на послуги комунальних підприємств, які забезпечують життєдіяльність лікувально-профілактичних закладів.

В основному державні кошти скеровуються на заробітну плату з нарахуваннями, медикаменти і харчування (рис. 2).

Незважаючи на це, у лікувально-профілактичних закладах залишається напруженою ситуація із забезпеченням їх медикаментами, перев'язними засобами, хімічними реактивами, м'яким інвентарем, медичним інструментарієм і устаткуванням. Недостатньо коштів виділяється на оплату комунальних послуг, відряджень і проведення капітального ремонту. Відзначимо негативну тенденцію до збільшення частки витрат на заробітну плату у загальних витратах на охорону здоров'я.

Провівши аналіз праць українських і зарубіжних дослідників у сфері фінансового забезпечення діяльності системи охорони здоров'я України, визначимо основні проблеми системи фінансування галузі [6, 7, 14, 17, 20]:

— відсутність визначеного законодавством і нормативно-правовими актами чіткого переліку медичної допомоги, що повинна надаватися у державних і комунальних закладах охорони здоров`я безкоштовно на кожному рівні надання медичної допомоги та при відповідному стані фінансування цих закладів;

— недостатнє фінансування галузі охорони здоров'я, яке проявляється, крім усього, ще й значними особистими видатками громадян на медичні послуги;

— відсутність зв'язку між фінансуванням державних і комунальних закладів охорони здоров'я і кінцевими результатами їх роботи;

— неможливість ефективного управління обмеженими ресурсами в умовах системи постатейного фінансування громадських лікувально-профілактичних закладів;

— фінансування лікувально-профілактичних закладів різного рівня з бюджетів різного рівня, що додатково ускладнює координацію надання допомоги.

Показники здоров'я населення держави і показники надання медичної допомоги та роботи закладів охорони здоров'я є одними з найнижчих в Європейському регіоні [21]. Робота закладів охорони здоров`я, ефективність діяльності яких ще до сьогодні визначається показником ліжко-дня, ще більше віддаляє пацієнта від надання медичної допомоги.

Одним з основних завдань рест-

Рис. 2. Порівняння часток за деякими статтями у загальній структурі витрат на охорону здоров'я [21]

руктуризації галузі повинна стати зміна принципу фінансування, тобто перехід від фінансування власне системи охорони здоров'я до фінансування безпосередньо пацієнта, що сприятиме наближенню медичних послуг до самого споживача.

ВИСНОВКИ

На підставі проведеного аналізу сучасної державної політики щодо фінансування системи охорони здоров'я в Україні визначено можливі напрями його вдосконалення.

Для забезпечення здійснення процесу оптимізації державного фінансування системи охорони здоров'я потрібно вжити таких заходів:

— зміна стратегії фінансування системи охорони здоров'я з акцентуванням безпосередньо на споживачеві медичних послуг;

— внесення змін в чинну нормативно-правову базу галузі щодо зміни правового статусу визначеної державою частини лікувально-профілактичних закладів на некомерційні неприбуткові організації з відповідними змінами у Бюджетному Кодексі України та з одночасним прийняттям таких нормативно-правових документів як Концепція розвитку системи охорони здоров'я України, законів України "Про державні (комунальні) некомерційні неприбуткові організації", "Про обов'язкове державне медичне страхування" та ін.;

— впровадження багатоканальної системи фінансування сфери охорони здоров'я з одночасним збільшенням частки державного фінансування до 10%.

Література:

1. Білинська М.М. Удосконалення управління охороною здоров'я через залучення громадськості до процесу вироблення політики // Державне управління в Україні: реалії та перспективи: Зб. наук. пр. / За заг. ред. В.І.Лугового, В.М.Князєва. — К.: Вид-во НАДУ, 2005. — С. 420—424.

2. Гладун З.С. Державна політика охорони здоров`я в Україні (адміністративно-правові проблеми формування і реалізації): Монографія. — Тернопіль: "Економічна думка", 2005. — 460 с.

3. Голяченко О.М., Голяченко А.О. Проблеми фінансування української здоровоохорони в історичному аспекті // Актуальні питання реформування системи охорони здоров'я на сучасному етапі соціально-економічного розвитку суспільства: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. — Х., 2002. — С. 10—11.

4. Досвід країн Європи у фінансуванні галузі охорони здоров'я. Уроки для України /За заг. ред. В.Г. Черненка та В. М. Рудого. — К.: Академпрес, 2002. — С. 22—28.

5. Евтушенко О.А., Бабаев В.М. Пути государственного регулирования многоканальной системы финансирования в здравоохранении при переходе к рыночной экономике: Зб. наук. праць ДонДАУ "Соціальний менеджмент і управління інформаційними процесами". Серія "Державне управ-ління" — Донецьк: ДонДУУ, 2005, т.VI, вип. 51. — С. 21—25.

6. Євсеєв В.І. Концептуальні основи фінансової стратегії охорони здоров'я // Формування та реалізація регіональної політики в галузі ОЗ: Матеріали наук.-практ. конф., 25—26 квітня — Одеса, 2002. — С. 200—207.

7. Камінська Т.М. Про вдосконалення фінансування регіонального ринку медичних послуг // Економіка і регіон. — 2005. — № 1 (4). — С. 26—28.

8. Карамишев Д.В., Немченко А.С. Майбутнє вітчизняної системи фінансування охорони здоров'я. Законодавчі аспекти // Медицина сьогодні і завтра. — 2003. — № 3. — С. 49—52.

9. Кисельов Є.М., Бурлаєнко С.В., Кірпа І.Г. та ін. Багатоканальна модель фінансування лікувально-профілактичних закладів (на прикладі медичних закладів "Укрзалізниці")// Главный врач. — 2004. — № 4. — С. 51—52.

10. Ковжарова Е. Міжнародний досвід вирішення проблеми фінансування системи охорони здоров'я: Практичні висновки для України // Формування демократичного та ефективного державного управління в Україні: Матеріали наук.-практ. семінару в Києві;11—12 берез. 2002 р. / За заг. ред. В.І. Лугового, В.М. Князєва. — К.: Вид-во УАДУ. — 2002. — С. 65—77.

11. Маяковська Н.С., Косих О.Ю. Аналіз моделі фінансування системи охорони здоров'я в Україні // Главный врач. — 2004. — № 4. — С. 38—40.

12. Москаленко В.Ф., Грузєва Т.С., Іншакова Г.В. Право на охорону здоров`я у нормативно-правових актах міжнародного та європейського рівня. — Х.: ВВП "Контраст". — 2006. — 296 с.

13. Основні шляхи подальшого розвитку системи охорони здоров'я в Україні / Під заг. ред. В.М. Лехан, В.М. Рудого. — К.: Вид-во Раєвського, 2005. — 168 с.

14. Підаєв А.В. Діяльність системи охорони здоров'я України в контексті стратегії економічного та соціального розвитку держави на 2002—2011 роки. — К.: МОЗ, 2003. — 10 с.

15. Проблеми у сфері забезпечення охорони здоров`я і медичного обслуговування громадян України та шляхи їх розв'язання // Інформаційні та додаткові матеріали для учасників парламентських слухань 5 липня 2005 р. — К., 2006.

16. Солоненко І.М. Міжнародні тенденції державної політики та управління реформуванням у галузі охорони здоров'я// Вісник УАДУ. — 2001. — № 1. — С. 187—190.

17. Тернов С.Ф., Малаховская М.В. Экономические принципы государственного регулирования рынка медицинских услуг // Экономика здравоохранения. — 2005. — № 1. — С. 34—38.

18. Україна у цифрах у 2006 році: Статистичний довідник / За ред. О.Г. Осауленка. — К.: Вид-во "Консультант", 2007. — 240 с.

19. Финансирование здравоохранения: альтернативы для Европы. / Ред. Моссиалос Э., Диксон А., Фигерас Ж., Кутцина Д.: Пер. с англ. - М.: Изд-во "Весь мир", 2002. — 352 с.

20. Черненко В.Г., Рудий В.М. Досвід країн Європи у фінансуванні галузі охорони здоров'я. — К., 2002. — 112 с.

21. http://www.who.int

Новини

«КИЇВМІСЬКБУД» ЗБІЛЬШИВ ЗАГАЛЬНИЙ ОБСЯГ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДРЯДНИХ РОБІТ НА 6,2 ПРОЦ. У І КВ.

«Київміськбуд» збільшив загальний обсяг будівельних підрядних робіт на 6,2 проц. у І кв.

Холдингова компанія «Київміськбуд» збільшила загальний обсяг будівельних підрядних робіт у першому кварталі поточного року на 6,2 проц. — до 657,3 млн грн.

Про це повідомляє агентство «Інтерфакс-Україна» з посиланням на компанію. За інформацією «Київміськбуду», загальний обсяг будівельних підрядних робіт у березні склав 263,5 млн. грн. Обсяг будівельних робіт, виконаних власними силами, у січні-березні склав 508,4 млн грн., що на 1 проц. більше, ніж за аналогічний період минулого року.

Обсяг будівельних робіт, виконаних власними силами, у березні склав 203,7 млн грн.

Як повідомлялося, ХК «Київміськбуд» у 2005 році збільшила загальний обсяг будівельних підрядних робіт на 15,4 проц. порівняно з 2004 роком — до 3 млрд грн. Обсяг будівельних робіт, виконаних у 2005 році власними силами, склав 2,2 млрд грн.

http://www.aval.kiev.ua